

TEXTS, TRANSLITERATIONS AND TRANSLATIONS

ԻԱՆ ԿՐԱՌՄ: ԶԱՆԳԻՍՏ ՆԱՅԱՏԱԿԱՅ ԱԶԳԻՍ ԶԱՅՈՑ

ՄԱՍ Ա

1. ՆԱԽԵՐԳԱՆ

ԵՍ ԵՐԳԵԼՈՎ Կ՛ՈՒՉԵՄ ՄԵՌՆԻԼ

Միանանթո

«Եւ դուն սա՛ մաքրափայլ թերթերուդ վրան
ցեղին ցաւը եւ ցեղին ուժը բանաստեղծէ,
Ապագայ սերունդներուն
եւ մեր անցեալին տխրութեանն ի նուէր.
Ես որք մըն եմ եւ ըմբոստ մը, մնա՛ս բարեաւ,
կորուսեալներս փնտռելու կ'երթամ...
Քու երգերէդ երգ մը տուր ինձ, երգ մը,
ես երգելով կ'ուզեմ մեռնիլ...»

2. ԽՈՐՅՈՒՐԴ ԽՈՐԻՆ

ՇԱՐԿԱՆ ԶԳԵՍԱՒՈՐՄԱՆ

Խաչատուր Տարոնացի

Խորհուրդ խորին, անհաս, անսկիզբն,
Որ զարդարեցեր զվերին պետութիւնդ՝
Ի յառագաստ անմատոյց լուսոյն,
Գերապանձ փառօք՝ զդասս հրեղինաց:

Անճառահրաշ զօրութեամբ
Ստեղծեր զԱդամ, պատկեր տիրական,
Եւ նազելի փառօք զգեստաւորեցեր
Ի դրախտն Ադենի, տեղի բերկրանաց:

Չարչարանօք քո սուրբ Միածնիդ
Նորոգեցան արարածք ամենայն,
Եւ վերստին մարդն անմահացաւ
Չարդարեալ ի զգեստ անկողոպտելի:

Թագաւոր երկնաւոր,
Եկեղեցի քո անշարժ պահեա՛,
Եւ զերկրպագուս անուանդ քունմ
Պահեա՛ ի խաղաղութեան:

3. ՄԻՋԵՐԳ Ա

ՆԱՉԷԻ ՕՐՕՐԸ

Աւետիս Ահարոնեան

*Քնի՛ր, իմ բալիկ, օրօր ի՛ջ արա.
Դու լաց մի՛ լինիր, ես շա՛տ եմ լացել:*

Կոյր կռունկները, սուգ ու շիւանով,
Մեր սեւ երկնքով եկան անց կացան,
Ա՛խ, մեր լեռներուն նրանք կուրացան.
Դու լաց մի՛ լինիր, ես շա՛տ եմ լացել:

Յողմն է հեծեծում սեւ անտառներում,
Անտէր մեռելի սուզն է այն, բալիկ,
Անտէր ու անթաղ մեռելները շատ.
Դու լաց մի՛ լինիր, ես շա՛տ եմ լացել:

Դալուկ շրթունքիդ իմ կաթը սառեց,
Գիտեմ, այն դառն է, չես ուզում, բալիկ,
Ա՛խ, վշտիս թոյնն է քամուել նրա մէջ,
Կուրծքս ցաւոտ է, ես շա՛տ եմ լացել:

*Քնի՛ր, իմ բալիկ, օրօր ի՛ջ արա.
Դէ՛հ, շո՛ւտ բօյ քաշիր, ես շա՛տ եմ լացել:*

IAN KROUSE: ARMENIAN REQUIEM

(From the Armenian perspective, Requiem is not a mourning and grieving over the dead. It is an expression of hope for a new and eternal life through the Resurrection of our Lord Jesus Christ.)

PART I

1. NAKHERGAN YES YERGELOV KUZEM MERNIL

“Yev dun sa maqrapayl terterud vran
tseghin tsave yev tseghin uzhe banasteghtze,
Apaga serundnerun
yev mer antsyalin tekhrutyann i nver.
Yes vorb m n em yev embost mə, mənas baryav,
korusyalnerəs pəntrelu kertam!
Qu yergered yerg mə tur indz, yerg mə,
yes yergelov kuzem mernil...”

2. KHORHURD KHORIN SHARAKAN ZGESTAVORMAN

(The mystery of the creation of the world and man. The mystery of martyrdom. A prayer for the Church as the foundation for faith, which is a conduit for peace among men.)

Khorhurd khorin, anhas, anəskizbən,
Vor zardaretser zverin petutyund,
I haragast anmatuyts lusuyñ,
Gerapantz parəq, zdasəs hreghinats.

Ancharahrash zorutyamb
Steghtzer zAdam, patker tirakan,
Yev nazeli parəq zgestavoretser
I drakhtn Adeni, teghi berkrants.

Charcharanoq qo surb Miyatznid
Norogetsan araratzq amenayñ,
Yev verəstin mardn anmahatsav,
Zardaryal i zgest ankoghopteli.

Tagavor yerknavor,
Yekeghetsi qo ansharzh pahya,
Yev zerk rpagus anvanəd qum
Pahya i khaghaghutyann.

3. MIJERG 1 NAZEYI ORORƏ

*Qəñir, im balik, oror ish ara!
Du lats mi linir, yes shat em latsel.*

Kuyr kərunknerə, sug u shivanov,
Mer sev yerkenqov yekan ants katsan,
Akh, mer lernerum nərənq kuratsan,
Du lats mi linir, yes shat em latsel.

Hoghmn e hetzetzum sev antarnerum,
Anter mereli sugñ e ayn, balik,
Anter u antagh merelnerə shat,
Du lats mi linir, yes shat em latsel.

Daluk shərtunqid im katə sarets,
Gitem, ayn darn e, ches uzum, balik,
Akh, vəshitis tuynn e qamvel nərə mej,
Kurtzqəs tsavot e, yes shat em latsel.

*Qəñir, im balik, oror ish ara!
Deh, shut boy qashir, yes shat em latsel.*

1. PRELUDE I WANT TO DIE SINGING (final stanza) Siamanto (1878-1915)

“And you, upon these spotless gleaming pages
this race’s pain, this race’s power, poetize,
In deference for future generations
and the sorrow of our past.
I am an orphan and a rebel, may you stay well,
I go in search of those I’ve lost!
Of your songs, give me one song, only one song,
I want to die singing...”

2. KHORHURD KHORIN – "THE CREATION" HYMN OF VESTING (Mystery Profound) Khachatur of Taron (13th century)

O mystery profound, unfathomable, without beginning,
You adorned your supernal dominion,
A chamber of unapproachable light,
In splendid glory, with the ranks of fiery spirits.

With ineffably wondrous power
You created Adam, in your image,
And vested him with gracious glory
In the paradise of Eden, place of delights.

Through the sufferings of your Only-born
You renewed all creatures;
And man was restored in immortality
Decked in unspoilable vestments.

Heavenly King,
Preserve your Church unshaken,
And keep in peace
The worshipers of your name.

3. INTERLUDE 1 NAZE'S LULLABY Avetis Aharonian (1866-1948)

*Sleep, my little one, go back to sleep!
Don't you cry my child, I have cried too much.*

The blind cranes flew, wailing mournfully,
Across our black heavens they came and went,
Ah, in our mountains they were blinded!
Don't you cry my child, I have cried too much.

The gale moans through the black forests,
'Tis a lament for abandoned corpses, child,
Abandoned and unburied corpses are many,
Don't you cry my child, I have cried too much.

Upon your pallid lips, my milk froze,
I know, 'tis bitter and you want no more, child,
Ah, it is mixed with the poison of my sorrow,
My bosom is sore, I have cried too much.

*Sleep, my little one, go back to sleep!
Come, take soon growth, I have cried too much.*

4. ՈՐ ՅԱՆԷԻՑ
ՀԱՆՊԱՏԵԱՆ ԸՆԴՐԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒ
Կաթողիկոս Պետրոս Գետադարձ

Որ յանէից ստեղծող գոյից
 արարչակից Դօր՝ Բանդ Աստուած,
 Թողութիւն շնորհեա՛նք ննջեցելոց քոց ծառայից,
 Յորժամ գաս դատել՝ զոր անարատ ձեռօք ստեղծեր:

Որ ի Դօրէ առաքեցար
 եւ նարմնացար ի սուրբ Կուսէն,
 Թողութիւն շնորհեա՛նք ննջեցելոց քոց ծառայից,
 Յորժամ գաս դատել՝ զոր անարատ ձեռօք ստեղծեր:

*Փառք Դօր եւ Որդոյ եւ Դոգոյն Սրբոյ,
 Այժմ եւ միշտ եւ յափտեանս յափտենից: Ամէն:*

Որ ի խաչին անշնչացար՝
 զմահու լուծեր զիշխանութիւն,
 Թողութիւն շնորհեա՛նք ննջեցելոց քոց ծառայից,
 Յորժամ գաս դատել՝ զոր անարատ ձեռօք ստեղծեր:

5. ՄԻՋԵՐԳ Ք
ԼՈՒՍԵՎԱՅՆ ԳԵՐԵՉՄԱՆԱՅ ՅԱՅՈՑ
Յայր Ղետնդ Ալիշան

Դարձիր նայէ՛ հիմ՝ ի վայր,
 նայէ՛ ի փէշ սարերուս,
 Նայէ՛ ի տափ տաճարիս,
 եւ ի հողրանք գեղերուս...

Ա՛հ, գերեզմանքն են Դայոց՝
 որ ոչ եւս են յաշխարհի,
 Մաշած նշխարք մեր հարանց՝
 թաղուած ի խոր խաւարի:

Այն Դայկազունքն անուանի
 եւ նարդկութեան անդրանիկք,
 Որ զԱրամայ տունն իրենց
 վարձեցին տուն երջանիկ:

Չեթանոսաց կուռքերուն
 յաղթող որդիքն այն Դայկայ՝
 Ընկան անոնք այլ ի քուն
 ներքեւ ժայռիցն Դարքայ:

Դայկն այլ ի քուն է ահեղ,
 եւ ո՛վ գիտէ զիւր դադար...
 Ո՞ր լեռն արդեօք է քո բարձ՝
 բարձրագլուխ քաջդ Արամ...
 Եւ դու, Արայդ գեղեցիկ,
 յո՞ր դաշտ արդեօք, յո՞ր հովիտ...
 Դու ոսկեծամ եւ խարտեաշ
 Տիգրան, դու յո՞ր կաս քարայր...
 Վեհատեսիլ դու Վահագն՝
 որ ընդ աստուածս նստար...
 Երկիւղազարեան տանուտէրք
 Դայոց հողուս Դայկազունք...
 Դուք այլ, պանդուխտ հարազատք,
 Արշակունիք տնաշէն.
 Դու այլ, ո՛վ մեծդ հսկայից
 եւ թագ՝ Լորաց, սուրբ Տրդատ.
 Եւ դուք կարմիր Վարդանայ
 վարդանման դուք ընկերք՝
 Բագրատունիք շինարարք,
 յերազգաւորս եւ Բագրան:

Մոլորհաւատ ազգեր սեւակրօն
 Դրով թրով եկան յիմ աշխարհ.
 Կ'ասեն, վերց'ի պատրագ ու պաշտօն,
 Լուսաւորչի լոյսն ըլլայ խաւար...

Ա՛յ անիծեալ օձք, սիրտք գազանի,
 Չորնան լեզուդ՝ ւ անգութ բազկնիդ.
 Թէ բռնացայք հոգուս հայրենի՝
 Դոգիս չ'ինկնար ի չար ձեր ժանիդ.

Դայոց հաւատ է Փրկչին հաւատ,
 յԱռաքելոց բերած նախընծայ,
 Լուսաւորիչն տնկեց հաստատ
 Ու մեր արիւնքս ոռոգեն զնայ:

4. VOR HANEYITS HANGSTYAN SHARAKAN TCHASHU

(A prayer for those who are asleep in Christ. The hymn appeals to the mercy of the omnipotent God. When speaking about the final days and God's judgment, the eschatology of the Armenian Church emphasizes God's mercy rather than his punishment.)

Vor haneyits steghtzogh goyits
ararchakits Hor Band Astvatz,
Toghutyun shnorhya nənjetselots qots tzarayits,
Horzham gas datel zor anarat dzeroq steghtzer.

Vor i Hore araqetsar
yev marmnatsar i surb Kusen,
Toghutyun shnorhya nənjetselots qots tzarayits,
Horzham gas datel zor anarat dzeroq steghtzer.

*Parq Hor yev Vordvo yev Hogvuyn Sərbo,
Ayzhəm yev misht yev havityans havitenits. Amen.*

Vor i khachin anshenchatsar,
zmahu lutzer zishkhanutyun;
Toghutyun shnorhya nənjetselots qots tzarayits,
Horzham gas datel zor anarat dzeroq steghtzer.

5. MIJERG 2 LUSƏNKAYN GEREZMANATS HAYOTS

Dardzir naye him i vayr,
naye i pesh sarerus,
Naye i tap tacharis,
yev i hoghranq gegherus...

Ah! gerezmanqn en hayhots,
vor voch yevs en hashkharhi,
Mashatz nəshkharq mer harants,
taghvatz i khor khavari.

Ayn haykazunqn anvani
yev mardkutyan andranikq,
Vor zAdama tunn irents
vardzetsin tun yerjanik.

Hetanosats kurqerun
haghtogh vordiqn ayn Hayka,
Ənkan anonq ayl i qun
nerqev zhayritsən Harqa.

Haykn ayl i qun e ahegh,
yev ov gite zyur dadar?
Vor lern ardyoq e qo bardz
bardzraglukh qajd Aram?
Yev du, Arayd geghetsik,
hor dasht ardyoq, hor hovit?
Du vosketzam yev khartyash
Tigran, du hor kas qarayr?
Vehatesil du Vahagn,
vor ənd astvatzəs nəstar.
Yerk-hazaryan tanuterq
Hayots hoghus Haykazunq...
Duq ayl, pandukht harazatq,
Arshakuniq tənashen.
Du ayl, ov metzd həskayits
yev tagvorats, surb Tərdat;
Yev duq karmir Vardana
vardanəman duq ənkerq,
Bagratuniq shinararq,
hErazgavors yev Bagran.

Molorhvat azger sevakron
Hərov tərov yekan him ashkharh,
Kasen, vertsvi patrag u pashton,
Lusavorchi luysn əlla khavar...

Ay anitzyal odzq, sirtq gazani,
Chornan lezud 'v angut bazkənid,
Te bərnatsayq hogus hayreni,
Hogis chinknar i char dzer zhanid.

Hayots havat e Pərkchin havat,
hAraqelots beratz nakhəntza,
Lusavorichn tənkets hastat
U mer aryunqs vorogen əzna.

4. VOR HANEYITS (creator of all beings) REQUIEM HYMN OF THE SYNAXIS

Catholicos Petros I Getadardz (d. 1058)

O Word of God, co-creator –with the Father–
of all beings out of nothing,
Grant forgiveness to your servants who are asleep,
When you come to judge those you created with spotless hands.

O you, who was sent by the Father,
incarnate of the Holy Virgin,
Grant forgiveness to your servants who are asleep,
When you come to judge those you created with spotless hands.

*Glory be to the Father and to the Son and to the Holy Spirit,
Now and always and unto the ages of ages. Amen.*

O you, who gave up your breath on the cross,
destroying the power of death,
Grant forgiveness to your servants who are asleep,
When you come to judge those you created with spotless hands.

5. INTERLUDE 2 MOON OF THE ARMENIAN SEPULCHERS (Excerpts)

Father Ghevond Alishan (1820-1901)

Turn around now and look down,
look at the foot of our mountains,
Observe our temples, leveled,
and our villages, reduced to rubble!

Ah! These are the tombs of the Armenians
who no longer bide the earth,
The worn-out relics of our fathers,
buried in darkness profound.

Those famed Armenians,
first-born of the human race,
Who, in Adam's dwelling-place
a happy home did make.

Those children of Hayk
who triumphed over the pagan gods,
And fell asleep
beneath the boulders of Harq.

In formidable sleep rests Hayk,
and who knows his resting place?
What mountain is your pillow
O high and mighty Aram the Brave?
And you, Ara the Handsome,
which plain, which vale?
You, golden-haired Tigran,
which cave entombs you?
And you, who sat with the gods,
O grand, imposing Vahagn.
O lords, two-thousand strong,
of Armenia's lands!
O thrifty Arsacids,
rightful immigrants;
You too, holy Tiridates,
greatest of giants, greatest of kings;
And you, rosy friends
of Vardan the Red,
O Bagratuni kings at
Yerazgavors and Bagran.

Nations of ill faith and black religions
Came to my world with fire and sword.
They said: away with mass and service,
Let the Illuminator's light be obscured.

O cursed serpents, O hearts of beasts,
May your tongues and ruthless arms wither.
Though you encroached upon our natal spirit
Our soul does not succumb under your evil fangs.

Armenia's faith is the Savior's faith,
The first fruit the disciples brought.
Planted by the Illuminator,
And irrigated with our blood.

Պարսիկք ի զուր ատրուշանք վառին,
Ի զուր Յագար այրե գքաղքնիս.
Սուր Սկիւթին եւ թուր Թաթարին
Ի զուր շողան, ազատ է հոգիս:

Կարմրածոցիկ հետ հատից նռանց,
Յետ հողմնահար խայծեալ խնծորին,
Նման սարիցն արեան աղբրաց՝
Թափին նշխարք կարմիր կտորին:

Յողն հայրենի ծօ՛ւ գուրբ արին,
Ծոցն բանայ, առնու զիւր որդեակք.
Յանմարդածայն, յանծանօթ անկիւն
Կարմիր քնով ննջեն նահատակք:

Ո՛վ մայր, ո՛վ հայր, ո՛վ եղբարք եւ քորք,
Վչք տուք յերկին, անդ ձեր սիրելին.
Եւ ամէն քայլ որ կոխէ գայր հողք՝
Ծածկէ զնշխար Յայ նահատակին:

6. ՔԱՅԱՆԱՅՔ
ԱՂՕԹՔ ՎԱՍՆ ԿԵՆԴԱՆԵԱՑ ԵՒ ՄԵՌԵԼՈՑ
Ս. Ներսէս Ընորհալի

Քահանայք եւ ժողովուրդք
հայցենք ի քէն, Տէր բարեգութ.
Ընդ ննջեցեալսն հաւատով
ընկա՛լ ըզմեզ նովին յուսով,
Յերուսաղէմ քաղաք վերին,
յորում արդարքն ժողովին,
Փառս վերերգել միշտ ընդ նոսին՝
Երրորդութեանդ երրեակ անձին:

7. ՄԻՉԵՐԳ Գ
ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ
Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՅ
Ս. Գրիգոր Նարեկացի

II:3
Ընդէ՞ր կարծրացուցանես զսիրտ եղկելոյս՝
չերկնչել ի քէն, անճամ եւ ահաւոր:
Մի՛ եղէց անպտուղ ի փոքր վաստակոյս
իբր ապաշան սերմանող անբերրի երկրի:

Մի՛ լիցի ինձ երկնել, եւ ոչ ծնանել,
Ողբալ, եւ ոչ արտասուել,
Խորհել, եւ ոչ հառաչել,
Ամպել, եւ ոչ անձրեւել,
Ընթանալ եւ ոչ հասանել,
Ինձ ձայնել, եւ քեզ ոչ լսել,
Պաղատիլ, եւ անտես մնալ,
Կողկողիլ, եւ ոչ ողորմիլ,
Աղաչել, եւ ոչինչ օգտել.
Ձոհել, եւ ոչ ճենճերել,
Ձքեզ տեսանել, եւ դատարկ ելանել:

Լուր ինձ նախ քան զկարդալս իմ ամ քեզ, միայնդ հզօր,
մի՛ զանվճար տանջանացն տոյժս՝
Ընդ թուով աւուրց մեղօք կեցելոյս՝
չարագործիս ինձ հատուցանել:

II:4
Կեցո՛ զիս, գթած,
Լուր ինձ, ողորմած,
Մարդասիրեա՛, ներող,
Խնայեա՛, երկայնամիտ,
Պաշտպանեա՛, ապաւեն,
Բարերարեա՛, հզօր,
Ազատեա՛, ամենակալ,
Կենսագործեա՛, նորոգող,
Վերականգնեա՛, ահաւոր,
Լուսաւորեա՛, երկնային,
Բժշկեա՛, հնարաւոր,
Քաւեա՛, անքնին,
Պարզեւատրեա՛, առատ,
Շնորհազարդեա՛, աննախանձ,
Յաշտեա՛ց, անախտակիր,
Ընկա՛լ, անոխակալ,
Սրբեա՛ ի պարտեաց, օրհնեալ:

Parsikq i zur atrushanq varin,
I zur Hagar ayre zqaghqənis,
Sur Skyutin yev tur Tatarin
I zur shoghan, azat e hogis.

Karmratzotsik het hatits nərants,
Het hoghmnahar khaytzyal khəntzorin,
Nəman saritsən aryan aghbrats,
Tapin nəshkharq karmir kətorin.

Hoghn hayreni tzətze zsurb aryan,
Tzotsən bana, arnu zyur vordyakq,
Hanmardadzayn, hantzanot ankyun
Karmir qənov nənjen nahatakq.

Ov mayr, ov hayr, ov yeghbarq yev qorq,
Achq tuq herkin, and dzer sirelin,
Yev amen qayl vor kokhe zayd hoghq,
Tzatzke znəshkhar Hay nahatakin.

6. QAHANAYQ

AGHOTQ VASƏN KENDANYATS YEV MERELOTS

(The living mediate for the dead, asking God to make them worthy of the heavenly kingdom. The text is the last verse of "Astvatz Anegh" acrostic poem by St. Nerces Shnorhali (1102-1173).)

Qahanayq yev zhoghovurdq
haytsemq i qen, Ter baregut,
Ənd nənchetsyalsən havatov
ənkəl əzmez novin husov,
hErusaghem qaghaq verin,
horum ardaraqən zhoghovin,
Pars verergel misht ənd nosin
Yerrordutyand yeryak andzin.

PART II

7. MIJERG 3

MATYAN VOGHBERGUTYAN I KHOROTS SƏRTITS KHOSQ ƏND ASTUTZO

2:3

Ənder kartzratsutsanes əzsirt yeghkeluys,
cherkənchel i qen, anchar yev ahavor?
Mi yeghets anpətugh i poqr vastakuys
ibr apajan sermanogh anberri yerri.

Mi liitsi indz yerknel, yev voch tzənel,
Voghbə, yev voch artasvel,
Khorhel, yev voch harachel,
Ampel, yev voch andzrevel,
Əntanal yev voch hasanel,
Indz dzaynel, yev qez voch ləsel,
Paghatil, yev antes mənəl,
Koghkoghil, yev voch voghormil,
Aghachel, yev vochinch ogtel,
Zohel, yev voch tchentcherel,
Əzqez tesanel, yev datark yelanel.

Lur indz nakh qan zkardals im ar qez, miaynəd həzor,
mi zanvətchar tanjanatsən tuzhəs,
Ənd təvov avurts meghoq ketseluys
charagortzis indz hatutsanel.

2:4

Ketso zis, gətətz,
Lur indz, voghormatz,
Mardasirya, nerogh,
Khənayya, yerkeynamit,
Pashtpanya, apaven,
Barerarya, həzor,
Azatya, amenakal,
Kensagortzya, norogogh,
Verakangnya, ahavor,
Lusavorya, yerknayin,
Bəzhəshkya, hənaravor,
Qavya, anqənin,
Pargevatrya, arət,
Shnorhazardya, annakhandz,
Hashtyats, anakhtakir,
Ənkə, anokhakal,
Sərbya i partyats, orhnyal.

Persians in vain burn their altar fire,
In vain do Hagarites burn our cities.
The sword of Scythians, the saber of Tatars
Shimmer in vain, our soul is free.

With hearts red, like pomegranate seeds,
Wind-beaten, like speckled apples,
Like alpine rapeseed flowers,
Relics have fallen on the red land.

Natal soil imbibes the holy blood
Opening its bosom, it clutches its children;
In a corner, desolate, unknown,
Martyrs rest in red sleep.

Mothers, fathers, brothers and sisters,
Look up to the sky, therein bides your beloved;
And every step that treads our land,
Steps upon the relic of an Armenian martyr.

6. QAHANAYQ

PRAYER FOR THE LIVING AND THE DEAD (We Priests and People) St. Nerces Shnorhali (1102-1173)

We priests and people entreat you,
merciful Lord,
Receive us in the same hope
as them that are asleep in faith,
Into the supernal city, Jerusalem,
where the righteous are assembled,
To sing with them always
the glory of your Triune Godhead.

7. INTERLUDE 3

BOOK OF LAMENTATIONS (Excerpts from Elegy II:3,4,5) WORDS UNTO GOD FROM THE DEPTHS OF THE HEART St. Gregory of Narek (951-1003)

II:3

Why do you harden my heart, wretched that I am,
to where I fear you not, most ineffable and awesome one?
Let not this, my small effort, be fruitless
like a futile tiller of barren land.

May it not be that I should labor and not deliver,
Lament, and not shed tears,
Reflect, and not sigh,
Cloud over, and not rain,
Traverse, and not arrive,
Me to call out, and you to hark not,
Implore, and not be heeded,
Groan without commiseration,
Beg, yet be of no use,
Sacrifice, and not be scorched,
Witness you, and come out empty.

Hear me before I beseech you, Lord, alone almighty,
do not render the unpaid balance of tortures,
Which I owe against the full amount of my days in sin,
as retribution for my mischievous life.

II:4

Uphold me, compassionate one,
Hear me, O merciful,
Benefact, forgiver,
Spare, forbearing one,
Protect, O refuge,
Be charitable, almighty,
Save, omnipotent,
Animate, restorer,
Rehabilitate, awesome one,
Illuminate, celestial,
Cure, capable one,
Absolve, O unfathomable,
Reward, most bounteous
Adorn, unbegrudging,
Appease, unadulterable,
Accept, unvengeful,
Cleanse from debt, O blessed.

II:5

Եթէ ողորմածացն է երանութիւն,
Իսկ դու՝ բնաւ իսկ արքայութիւն, լցեալ փափագմամբ,
Ո՞չ զբոլորն պարգեւեսցես փրկութիւն,
Ո՞չ մատուցանիցես դեղ վիրացս,
Ո՞չ սպեղանիս՝ խոցուածոյս,
Ո՞չ դարման՝ տկարութեանս,
Ո՞չ ծագեսցես լոյս ի խաւարի՝
յուսացելոյս ի քո զօրութիւնդ:

Կենաց պարգեւդ տիեզերաց,
Որ միայնդ ունիս փառս ինքնութեամբ, իսկութեամբ,
Եւ յարակայ մշտնջենաւորութեամբ՝ վկայեալ ի բնաւից:

Օրհնեալ եւ փառաւորեալ յերիս յաւտեանս,
Եւ անդր քան զպայման սահմանի իմանալեացն յաւիտենից:

Ամէն:

8. Ի ՎԵՐԻՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ԲԱՐԵՆՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱՍՆ ՆՆՁԵՑԵԼՈՑ

Երգ Յարութեան Կիրակեից

Կաթողիկոս Պետրոս Գետադարծ

Ի վերին Երուսաղէմ, ի բնակարանս հրեշտակաց,
Ուր Ենովք եւ Եղիաս կան ծերացեալ աղանակերպ,
Ի դրախտին Եդեմական՝ պայծառացեալ արժանապէս:
Ողորմած Տէր, ողորմեա՛ հոգւոցն մեր ննջեցելոց:

9. ՄԻՋԵՐԳ Դ

«ՌԵՔՎԻԷՄ»

Սիլվա Կապուտիկեան

Խորանի առաջ, Աստուածամօր դէմ,
Սպիտակ մի մոմ խոշոր ու վերծիք,
Սպիտակ մի մոմ կայծկլտուն է մեղմ–
Սպիտակ հագած փխրուն մի աղջիկ:

Դրսում զանգերն են դօղանջում տխուր՝
Մայր Էջմիածնից մինչեւ Գանձասար,
Ծունկի է իջել ու խունկ է ծխում՝
Աղօթքով լցուած մի հայ ներաշխարհ:

Տէ՛ր, ընդունելի՛ արա մեր զոհը,
Տէ՛ր, քե՛զ է մնում մեր բախտը ու մենք,
Վառե՛լ ենք քո դէմ մեր վերջին մոմը,
Դրանից մաքուր էլ ոչինչ չունենք...

10. ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԵԱ

ԱՂՕԹՔ ՅՈԳԵՅԱՆԳՍՏԵԱՆ

*Տէր ողորմեա՛, Տէր ողորմեա՛,
Տէր ողորմեա՛, Տէր ողորմեա՛:*

Ամենասուրբ Երրորդութիւն,
Տուր աշխարհիս խաղաղութիւն:

Արի Աստուած հարցն մերոց,
Որ ապաւենդ ես նեղելոց:

Հաս յօգնութիւն ծառայից քոց,
Լեր պահապան ազգիս հայոց:

*Տէր ողորմեա՛, Տէր ողորմեա՛,
Յիսուս Փրկիչ մեզ ողորմեա՛:*

2:5

Yete voghormatzatsn e yeranutyun,
Isk du bnav isk arqayutyun, lətsyal papagmamb,
Voch zbolorn pargevestses pərkutyun?
Voch matutsanitses degh viratsəs?
Voch speghanis khotsvatzuys?
Voch darman təkaryanəs?
Voch tzagestsəs luys i khavari
husatseluys i qo zorutyund?

Kenats pargevd tiyezerats,
Vor miaynəd unis pars inqnutyamb, iskutyamb,
Yev haraka məshnjenavorutyamb vəkayyal i bnavits.

Orhnyal yev paravoryal heris havityans.
Yev andr qan əzpayman sahmani imanalyatsən havitenits.

Amen.

8. I VERIN YERUSAGHEM BAREKHOSUTYUN VASƏN NƏNJETSELOTS

(Man's objective to attain everlasting life with God)

I verin Yerusaghem, i bnavarans hreshtakats,
Ur Yenovq yev Yeghiyas kan tzeratsyal aghavnakerp,
I drakhtin yedemakan paytzaratsyal arzhanapes,
Voghormatz Ter, voghormya hogvotsən mer nənjetselots.

9. MIJERG 4 "REQUIYEM"

Khorani araj, Astvatzamor dem,
Əspitak mi mom khoshor u verdziq,
Əspitak mi mom kaytzkəltum e meghm–
Əspitak hagatz pəkhrun mi aghjik.

Dəsum zangern en ghoghanjum təkbur,
Mayr Ejmiyatznits minchev Gandzasar;
Tzunki e ijel u khunk e təkhum,
Aghotqov lətsvatz mi hay nerashkhar.

Ter, ənduneli ara mer zohə,
Ter, qez e mənum mer bakhətə u menq,
Varel enq qo dem mer verjin momə,
Dəranits maqur el vochinch chunenq...

10. TER VOGHORMYA AGHOTQ HOGEHANGƏSTYAN

(This hymn is an appeal to have the gates of everlasting life open for the departed, and the gates of mercy for those who are living. It is an appeal for peace, a recommendation to walk with Christ. This old hymn of the rite of propitiation was sung at times of natural disaster or invasion by enemies. It was incorporated into the Divine Liturgy by Catholicos Simeon Yerevantsi in the 1770's.)

*Ter voghormya, Ter voghormya,
Ter voghormya, Ter voghormya.*

Amenasurb Yerrordutyun,
Tur ashkharhis khaghaghutyun.

Ari Astvatz hartsən merots,
Vor apavend es neghelots.

Has hognutyun tzarayits qots,
Ler pahapan azgis hayots.

*Ter voghormya, Ter voghormya,
Hisus Perkich mez voghormya.*

II:5

If bliss is for those granted mercy,
And you, of yourself, the Kingdom eagerly awaited,
Will you not grant total redemption?
Will you not offer medicine to my wounds?
No panacea for my injuries?
No cure for my weakness?
Will you not shine light into the darkness
for me who trusts in your might?

O life-giver of the universe,
Who alone has true glory unto yourself,
And who is borne witness by all that exists in infinite perpetuity.

Blessed and glorified thrice in eternity,
And beyond the limits of all conceivable eternities.

Amen.

8. I VERIN YERUSAGHEM INTERCESSIONS FOR THE DEAD (In Supernal Jerusalem) Song for the Resurrection *Catholicos Petros I Getadardz (d. 1058)*

In supernal Jerusalem, in the residence of angels,
Where the aged Enoch and Elijah live in dove-like form,
Deservedly resplendent, in the paradise of Eden;
Merciful lord, have mercy on the souls of our deceased.

9. INTERLUDE 4 "REQUIEM"

Sylva Kaputikian (1919-2006)

At the altar, facing the Holy Mother,
A white candle, decent and tall,
A white candle sparkles softly–
A fragile girl dressed in white.

Outside, the bells toll wistfully,
From Mother Ejmiatzin to Gandzasar;
Inside, an Armenian inner-world, burning incense,
Is down on her knees, filled with prayer.

Lord, may our sacrifice be acceptable to you,
Lord, your's is our destiny and our life,
Here we light our last candle,
We are left with nothing more pure.

10. TER VOGHORMYA ("MISERERE") LITANY FOR THE REPOSE OF THE SOULS (Lord, Have Mercy)

*Lord have mercy, Lord have mercy,
Lord have mercy, Lord have mercy.*

Most holy Trinity,
Grant peace unto the world.

Come, O God of our fathers,
Who are the refuge for the afflicted.

Rise to the aid of your servants,
Be the protector of the Armenian nation.

*Lord have mercy, Lord have mercy,
Savior Jesus, have mercy on us.*

11. ՄԻՋԵՐԳ Ե ԵՌԱՁԱՅՆ ՊՍՏԱՐԱԳ

Պարոյր Սեակ

Մենք յաջորդներն ենք սուրբ նահատակաց,
Սակայն բնաւ էլ սուրբ չենք ինքներս,
Մա՛րդ ենք հասարակ,
Եւ... հաւատում ենք, որ պիտի դառնայ
Մեր իւրաքանչիւր խլեակը՝ այլակ միատեղումի,
Եւ իւրաքանչիւր փշուրը՝ պաշար մօտալուտ վաղուայ,
Մնացորդն՝ աճորդ,
Մասունքը՝ մսուրք,
Սփիւռքը՝ ապառք,
Նշխարը՝ աշխարհ...

Եւ այս ասում էք ո՛չ դուք, ո՛չ նրանք,
Այլ ե՛ս եմ ասում,
Ես՝ Սիս-Մասիսս,
Անդո՛ւլ-անդադա՛ր-անվե՛րջ զնգացող
իմ անքուն զանգով,
Գողթան երգերի չափով այլազան,
Բամբ բամբիռների հնչումով պէս-պէս,
Ամենատարբեր ելեւէջումով շարականների
Սիսն ու Մասիսն են զրնգում
անվե՛րջ-անդադա՛ր-անդո՛ւլ:

Ով ականջ ունի,
Բլթակ հաւատոյ՝
Նա պիտի՛ զգայ
Իմ եռադօղանջ զանգի ասմունքը,
Իմ եռաբանեայ ասքի ղօղանջը,
Իմ եռամատնեայ խաչակնքումի շնչող ստուերը.

- Ողբամ մեռելո՛ց...
- Բեկանեմ շանթե՛ր...
- Կոչեմ ապրողա՛ց...

12. ԳՈՎԵԱ ԵՐՈՒՍԱԴԵՍ ՃԱՇՈՒ ԾԱՐԱԿԱՆ ՉԱՏԿԻ ԵՒ ՅԻՆԱԼՅ

Ս. Ներսէս Ընորիալի

Ճաշու փոխ.
Գովեա՛, Երուսաղէմ, զՏէր.

Շարական Ճաշու (Աձ)
Յարեաւ Քրիստոս ի մեռելոց. ալէլուիա:
Եկայք ժողովուրդք, երգեցէք Տեառն. ալէլուիա.

Փառք Յօր եւ Որդոյ եւ Յօգւոյն Սրբոյ,
Այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից: Ամէն:

Յարուցելոյն ի մեռելոց. ալէլուիա,
Որ զաշխարհս լուսաւորեաց: Ալէլուիա:

13. ՄԻՋԵՐԳ Զ ԵՂԲԱՅՐ ԵՄՔ ՄԵՔ

Մկրտիչ Պէշիկթաշեան

Ի բիւր ծայնից բնութեան շքեղ
Թէ երգք թռչին սիրողաբար,
Մատունք կուսին ամենագեղ
Թէ որ զարնեն փափուկ քնար՝
Չունին ծայն մի այնքան սիրուն
Քան զանձկալի եղբայր անուն:

Մէկտեղ լացինք մենք ի հնում...
Եկէք դարձեալ յար անբաժան
Խառնենք զարտօսր եւ ըզխնդում,
Որ բազմածնունդ ըլլայ մեր ջան.
Ընդ աստեղօք ի՞նչ կայ սիրուն
Քան զանձկալի եղբայր անուն:

Մէկտեղ յոգնիմք, մէկտեղ ցանենք,
Մէկտեղ թափին մեր քրտիկներ,
Ըզիունձ բարեաց յերկինս հանենք,
Որ կեանք առնուն հայոց դաշտեր.
Ընդ աստեղօք ի՞նչ կայ սիրուն
Քան զանձկալի եղբայր անուն:

11. MIJERG 5 YERADZAYN PATARAG

Menq hajordnern enq surb nahatakats,
Sakayn bnav el surb chenq inqnerəs,
Mard enq hasarak,
Yev... havatum enq, vor piti darna
Mer yuraqanchyur khəlyakə aylak miyateghumi,
Yev yuraqanchyur pəshurə pashar motalut vaghva,
Mənatsordn atchord,
Masunqə məsurq,
Əspyurqə aparq,
Nəshkharə ashkharh...

Yev ays asum eq voch duq, voch nəranq,
Ayl yes em asum,
Yes Sis-Masisəs,
Andul-andadar-anverj zəngatsogh
im anqun zangov,
Goghtan yergeri chapov aylazan,
Bamb bambirneri hənchumov pes-pes,
Amenatarber yelevėjumov sharakanneri
Sisn u Masisn en zərəngum
anverj-andadar-andul.

Ov akanj uni,
Bəltak havato,
Na piti əzga
Im yeraghoghanj zangi asmunqə,
Im yerabanya asqi ghoghanjə,
Im yeramatnya khachakənqumi shənchogh əstverə.

– Voghbam merelots...
– Bekanem shanter...
– Kochem aproghats...

12. GOVYA YERUSAGHEM TCHASHU SHARAKAN ZATKI YEV HINANTS

(The mystery of Resurrection: Death vanquished)

Tchashu pokh.

Govya Yerusaghem, əzTer;

Sharakan Tchashu

Haryav Qristos i merelots; Aleluya.
Yekayq zhoghovurdq, yergemq Tyarn. Aleluya.

*Parq Hor yev Vordvo yev Hogvuyn Sərbo,
Ayzhəm yev misht yev havityans havitenits. Amen.*

Harutseluyn i merelots; Aleluya.
Vor zashkharhəs lusavoryats. Aleluya.

13. MIJERG 6 YEGHBAYR EMQ MEQ

I byur dzaynits bnutyān shəqəgh
Te yergq tərchin siroghabar,
Matunq kusin amenagegh
Te vor zarnen papuk qənar,
Chunin dzayn mi aynqan sirun
Qan zandzkali yeghbayr anun.

Mektegh latsinq menq i hənüm...
Yekeq dardzyal har anbazhan
Kharmenq zartosr yev əzkhəndum,
Vor bazmatznund əlla mer jan.
Ənd asteghoq inch ka sirun
Qan zandzkali yeghbayr anun?

Mektegh hognimq, mektegh tsanemq,
Mektegh tapin mer qərtinqner,
Əz-hundz baryats herkins hanemq,
Vor kyanq anun hayots dashter.
Ənd asteghoq inch ka sirun
Qan zandzkali yeghbayr anun?

11. INTERLUDE 5 THREE-VOICE MASS (Excerpt) Paruyr Sevak (1924-1971)

We are descendents of saintly martyrs,
Though not at all saints ourselves,
We are common men,
And... we hold the belief, that we will turn
From drifting fragments to a synergy of unity,
And each crumb, into an accretion for the impending tomorrows;
The remnant, a surplus,
The vestige, a manger,
The dispersed, a promontory,
The wafer, a world...

And this is spoken not by you, not by them,
But by me,
I, the Sis and Massis;
With the continuous-unceasing-eternal sound
of my sleepless peal,
With the diverse meters of Goghtan songs,
With the various rumbles of bambir instruments,
With the sundry scales of sharakans,
Sis and Massis are ringing
eternally-unceasingly-continuously.

He who has an ear,
The lobe of faith,
He will comprehend
The speech of my tri-chimed clamor,
The peal of my tri-voiced dictum,
The breathing shadow of my tri-fingered crossing oneself.

– The dead I'll lament...
– Thunderbolts I'll shatter...
– The living I will call upon...

12. GOVYA YERUSAGHEM REQUIEM HYMN FOR THE SYNAXIS St. Nerces Shnorhali (1102-1173) (Praise the Lord, O Jerusalem)

Antiphon of the Synaxis:

Praise the Lord O Jerusalem.

Hymn of the Synaxis (Mode A-dz)

Christ is risen from the dead! Alleluia.
Come all you people, sing unto the Lord! Alleluia,

*Glory be to the Father and to the Son and to the Holy Spirit,
Now and always and unto the ages of ages. Amen.*

To him that is risen from the dead; Alleluia,
To him that enlightened the world. Alleluia.

13. INTERLUDE 6 BROTHERS WE ARE (Excerpt) Mkrtych Peshiktashlian (1828-1868)

From countless voices of magnificent nature
Should songs take wing in loving sound,
And should the fairest maiden's fingers
Strum the strings of delicate harp,
A lovelier sound they can't produce
Than the charming name of "brother."

Together we have wept erstwhile...
Come again now, ever undivided,
Let's blend once more our tears and joys,
That bounty be born of our efforts.
What is more alluring under the stars
Than the charming name of "brother?"

Let us work and sow together,
Together pour our sweat;
Let us harvest the good crop
And give life to Armenia's soil.
What is more alluring under the stars
Than the charming name of "brother?"

14. ԵՂԻՑԻ ԱՆՈՒՆ ՏԵԱՈՆ

ԱՂՕԹԶ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՁԱՎՄԱՆ

Ս. Ներսէս Ընորհալի

Քահանայ

Որ օրհնես զայնոսիկ, որք օրհնեն զքեզ Տէր,
Եւ սուրբ առնես զյուսացեալդ ի քեզ:

Դպիրք

Օրհնեալ է Աստուած:

Քահանայ

Կեցո՛ւ զժողովուրդս քո,
Եւ օրհնեա՛ զժառանգութիւնս քո,
Զլրունն եկեղեցւոյ քո պահեա՛:

Դպիրք

Ամէն:

Քահանայ

Սրբեա՛ զսոսա որք ողջունեցին սիրով
Զվայելչութիւն տան քո,
Դու զմեզ փառաւորեա՛ աստուածային զօրութեամբ քով,
Եւ մի՛ թողուր զյուսացեալս ի քեզ:

Դպիրք

Ամէն:

Եղիցի անուն Տեառն օրհնեալ,

յայսմ հետէ մինչեւ յաւիտեան:

Եղիցի անուն Տեառն օրհնեալ,

յայսմ հետէ մինչեւ յաւիտեան:

Եւ եղիցի անուն Տեառն օրհնեալ,

յայսմ հետէ մինչեւ յաւիտեան:

15. ՎԵՐՉԵՐԳ

ԱՆՂԱՍՏԱՆ

Դանիէլ Վարուժան

Արեւելեան կողմն աշխարհի

Խաղաղութի՛ւն թող ըլլայ...

Ո՛չ արիւններ, քրտինք հոսին

Լայն երակին մէջ ակօսին.

Ու երբ հնչէ կոչնական ամէն գիւղակի՝

Օրհներգութի՛ւն թող ըլլայ:

Արեւմտեան կողմն աշխարհի

Բերրիութի՛ւն թող ըլլայ...

Ամէն աստղէ ցող կայլակի,

Ու ամէն հասկ ծուլէ ոսկի.

Եւ ոչխարներն երբ սարին վրայ արածին՝

Ծիլ ու ծաղի՛կ թող ըլլայ:

Հիւսիսային կողմն աշխարհի

Առատութի՛ւն թող ըլլայ...

Ոսկի ծովուն մէջ ցորեանին

Յաւետ լողայ թող գերանդին.

Ու լայն ամբարն աղուններուն երբ բացուի՝

Բերկրութիւն թող ըլլայ:

Հարաւային կողմն աշխարհի

Պտղաբերուն թող ըլլայ...

Ծաղկի՛ մեղրը փեթակներուն,

Յորդի գինին բաժակներուն.

Ու երբ թխեն հարսերը հացը բարի՝

Սիրերգութի՛ւն թող ըլլայ:

14. YEGHITSI ANUN TYARN AGHOTQ ORHNUTYAN YEV ARTZAKMAN

(Glorification Hymn from the Prayer of St. Chrysostom, spoken at the center of the Church. A general blessing to all who represent God's community, and who raise their voice to glorify the Lord.)

QAHANA

Vor orhnes zaynosik vorq orhnen əzqez Ter,
Yev surb arnes əz-husatsyald i qez.

TBIRQ

Orhnyal e Astvatz.

QAHANA

Ketso əz-zhoghovurdəs qo,
Yev orhnya əz-zharangutyunəs qo,
Əzlərurnm yekeghetsvo qo pahya.

TBIRQ

Amen.

QAHANA

Sərbya əzsosa vorq voghjunetsin sirov
Əzvayelchutyun tan qo,
Du əzmez paravorya astvatzayin zorutyamb qov,
Yev mi toghur əz-husatsyals i qez.

TBIRQ

Amen.

Yeghitsi anun Tyarn orhnyal,
haysəm hete minchev havityan.
Yeghitsi anun Tyarn orhnyal,
haysəm hete minchev havityan.
Yev yeghitsi anun Tyarn orhnyal,
haysəm hete minchev havityan.

15. VERJERG ANDASTAN

Arevelyan koghm ashkharhi
Khaghaghutyun togh əlla...
Voch aryunner, qərtinq hosin
Layn yerakin mej akosin;
U yerb hənche kochnakn amen gyughaki,
Orhnergutyun togh əlla.

Arevmətyan koghm ashkharhi
Berriyutyun togh əlla...
Amen astghe tsogh kaylaki,
U amen hask dzule voski;
Yev vochkharnern yerb sarin vra aratzin
Tzil u tzaghik togh əlla.

Hyusisayin koghm ashkharhi
Aratutyun togh əlla...
Voski tzovun mej tsoryanin
Havet logha togh gerandin;
U layn ambarn aghunnerun yerb batsvi,
Berkərutyun togh əlla.

Haravayin koghm ashkharhi
Pətgħaberum togh əlla...
Tzaghki meghrə petaknerun,
Hordi ginin bazhaknerun;
U yerb təkhen harsərə hatsə bari,
Sirergutyun togh əlla.

14. YEGHITSI ANUN TYARN (Excerpt) PRAYER OF BLESSING AND DISMISSAL (Blessed Be the Lord's Name) St. John Chrysostom (349-407)

The Priest

O Lord, who blesses them that bless you,
And sanctifies them that put their trust in you.

The Clerks

Blessed is God.

The Priest

Save your people
And bless your inheritance,
Guard the fullness of your church.

The Clerks

Amen.

The Priest

Sanctify them that have greeted in love
The beauty of your house,
Glorify us with your divine power,
And do not forsake them that set their hope in you.

The Clerks

Amen.

Blessed be the name of the Lord
from this time forth forevermore.
Blessed be the name of the Lord
from this time forth forevermore.
And blessed be the name of the Lord
from this time forth forevermore.

15. POSTLUDE BLESSING OF THE LAND (1914) Daniel Varoujan (1884-1915)

In the Eastern realms of the world
May there be peace...
Let sweat, not blood flow
In the wide groove of the furrow;
And when the bell in every village tolls,
May there hymn-singing be.

In the Western realms of the world
May there be fertility...
May every star drip with glitter
And gild every husk with gold;
And as sheep graze upon the hills
May there buds and blossoms be.

In the Northern realms of the world
May there be abundance...
In a golden sea of wheat fields
May the scythe forever swim;
And when the vast sweetbriar granary opens
May there jollity be.

In the Southern realms of the world
May there be fruitfulness...
May honey teem within the hives,
And cups with wine overflow;
And when brides bake the good bread,
May there love-singing be.